

Metodika

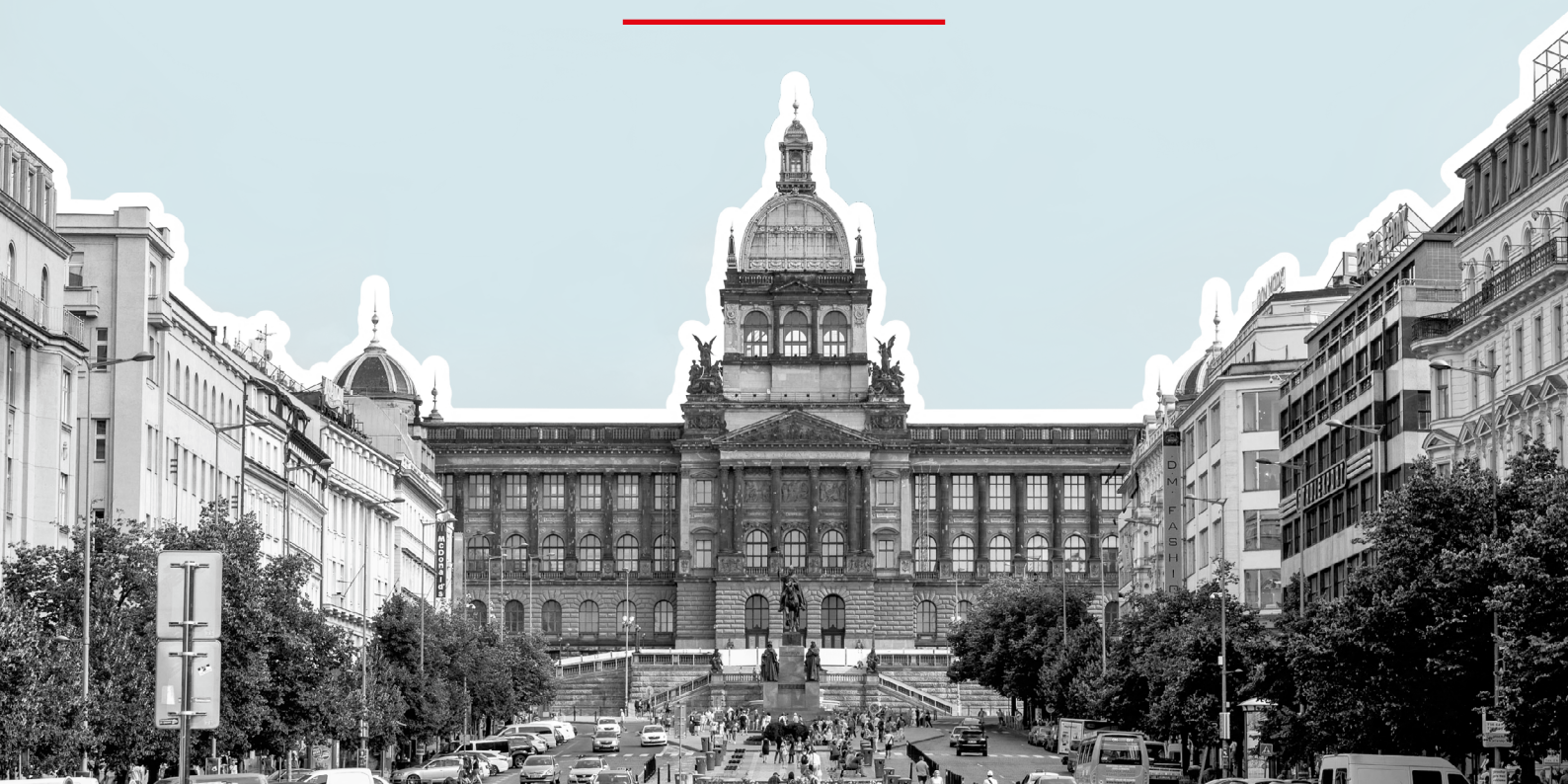

Téma 7

Václavské náměstí v proměnách času

Procházka ve veřejném prostoru

Václavské náměstí v proměnách času

Procházka ve veřejném prostoru

Procházka „Václavské náměstí v proměnách času“ ve vzdělávacím celku DVZ 7 je tematicky stejná jako procházka v celku DVZ 1. Úpravou prošly jednotlivé aktivity v procházce (jejich zadání, forma použitých pramenů, změna trasy) tak, aby byly vhodné pro jednotlivé skupiny žáků a žákyň se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP), a to konkrétně pro žáky/žákyně s odlišným mateřským jazykem (OMJ), pro žáky/žákyně s lehkým mentálním postižením, pro žáky/žákyně s tělesným postižením, pro žáky/žákyně se sluchovým postižením a pro žáky/žákyně s poruchami učení.

Procházka je vytvořena ve dvou verzích. První verze označená názvem „Zjednodušená verze“ je určena pro žáky s odlišným mateřským jazykem a pro žáky s lehkým mentálním postižením. Druhá verze, která je označena názvem „Verze s bezbariérovou trasou“ je upravena pro žáky a žákyně s tělesným postižením. Pro žáky a žákyně s poruchou sluchu a pro žáky a žákyně s dyslexií nebyla vytvořena speciální verze, protože po konzultaci s odborníky jsme došli k závěru, že je možné

použít plnou verzi procházky z DVZ 1. Původní verze splňuje kritéria pro tyto skupiny žáků a žákyň, a to z toho důvodu, že jednotlivé aktivity neobsahují dlouhé texty, ve většině cvičení se pracuje s obrazovým materiálem a s veřejným prostorem.

Názvy jednotlivých verzí jsme volili po pečlivém zvážení a konzultaci s odborníky na práci se žáky/žákyněmi se SVP, a to na základě technických úprav jednotlivých materiálů, což se ukázalo být vhodnější než označení na základě konkrétních specifických potřeb žáků/žákyň.

Zjednodušená verze, upravená forma pdf pro žáky s OMJ a žáky s lehkým mentálním postižením

Pro potřeby žáků/žákyň s OMJ a žáků/žákyň s lehkým mentálním postižením bylo upraveno zadání, použita jednodušší slovní zásoba a větná skladba. Upraveny byly také primární prameny (některé prameny musely být zkráceny a byl upraven dobový jazyk). Vzhledem k provedeným úpravám, žáci/žákyně nepracují s primárními historickými prameny. Základní obsah a hlavní myšlenka každého pramene byla zachována, a proto, i navzdory úpravám textů, jsou žáci/žákyně schopni/schopny se plnohodnotně zapojit do diskuzí v rámci vyučovací hodiny.

Pro potřeby žáky/žákyně s OMJ jsou speciálně připraveny pracovní listy, které obsahují slovní zásobu potřebnou pro danou hodinu. Pro zvládnutí vybrané slovní zásoby mají žáci/žákyně s OMJ k dispozici několik cvičení, které ověřují porozumění slovní zásobě. Tento pracovní list učitel předá žákům/žákyním s OMJ jako domácí přípravu před samotnou hodinou.

Verze s bezbariérovou trasou pro žáky a žákyně s tělesným postižením

Pro potřeby žáků/žákyně s tělesným postižením jsme upravili trasu procházky tak, aby byla bezbariérová. Procházku s takto upravenou trasou dostanou všichni žáci a žákyně, tak aby byla zabezpečena plná integrace žáků a žákyně s tělesným postižením do skupinové práce a kolektivu. V místech kde tato úprava nebyla možná (palác Lucerna) jsme žákům/žákyním daný prostor nafotili, aby mohli plnohodnotně plnit zadání s ostatními žáky/žákyněmi. Tento způsob modifikace aktivity jsme upřednostnili, před vynecháním tohoto místa z toho důvodu, aby byla zachována obsahová jednotnost procházky. Upravenou trasu procházky jsme konzultovali s paní Ladislavou Blažkovou a paní Emou Rónovou. Obě žijí s tělesným handicapem a obě se aktivně angažují v tématu bezbariérovosti veřejného prostoru. V metodice jsou uvedena také doporučení pro bezbariérové toalety, toalety jsou také vyznačeny na mapách k jednotlivým místům.

Žáci a žákyně se sluchovým postižením a dyslexií

Žáci a žákyně s poruchou sluchu, žáci a žákyně s dyslexií mohou využívat plnou verzi procházky z DVZ 1. V původní verzi jsme přepsali a upravili jeden text, tak aby splňoval i kritéria práce pro žáky a žákyně s dyslexií a se sluchovým postižením. Úpravou tohoto textu původní verze splňuje kritéria pro tyto skupiny žáků a žákyně, a to z toho důvodu, že jednotlivé aktivity neobsahují dlouhé texty, ve většině cvičení se pracuje s obrazovým materiálem a s vnímáním veřejného prostoru.

Žáci a žákyně se zrakovým postižením

Po konzultaci s odborníky jsme speciální verzi pro žáky a žákyně se zrakovým postižením nevytvářeli. Pro zohlednění specifických potřeb práce s veřejným prostorem této skupiny žáků a žákyně bychom museli změnit celý charakter procházky. Tak zásadní změna by se už vylučovala s integrací a společnou prací s ostatními žáky. Aby žáci a žákyně se zrakovým postižením mohli procházku absolvovat společně s třídou, doporučujeme využít asistenta pedagoga, který bude s daným žákem/žákyní společně pracovat.

Všechna zadání DVZ 7 jsou připravena tak, aby je bylo možné použít současně se zadáními z DVZ 1. Všichni žáci/žákyně pracují na jednotlivých aktivitách společně, čímž se naplňuje cíl integrace všech žáků ve vzdělávacím procesu. Aktivity jsou upraveny tak, aby všichni žáci/žákyně byli schopni plnohodnotně participovat na vzdělávacím procesu.

Cíl hodiny je pro všechny žáky/žákyně stejný, případná úprava zadání nebo jeho formy na něj nemá vliv.

Čas:

120 minut

Cíl:

- Cílem procházky je na konkrétních příkladech budov a míst představit žákům bohatost kulturního a společenského života a významné instituce jako kavárny, památníky a divadla na přelomu 19. a 20. století a v období první Československé republiky.

Místa, která jsme zvolili pro tuto procházku představují místa každodenního setkávání lidí, jako byly (a jsou) kavárny, kina, muzea či obchodní domy. Na těchto místech se spolu setkávali lidé všech národností, politických názorů či profesí, čímž se vytvářel různorodý svět nápadů a názorů.

- Žák je schopen popsat veřejný prostor – co vidí kolem sebe, jak na něj prostor působí.
- Žák si uvědomí / je schopen propojit konkrétní místo s jeho historicitou.
- Český jazyk pro žáky s OMJ: Žák/žákyně rozumí slovní zásobě spojené s tématem a umí pracovat s krátkými texty.

Struktura procházky:

Procházka Václavským náměstím se skládá z pěti zastavení-stanovišť. Každé místo je věnováno určitému tématu, všechna spojuje období přelomu 19. a 20. století a následující období první republiky. Každé se věnuje určitému kulturnímu fenoménu jako byly kavárny, divadla, kina či obchodní domy, a jejich roli v každodenním životě.

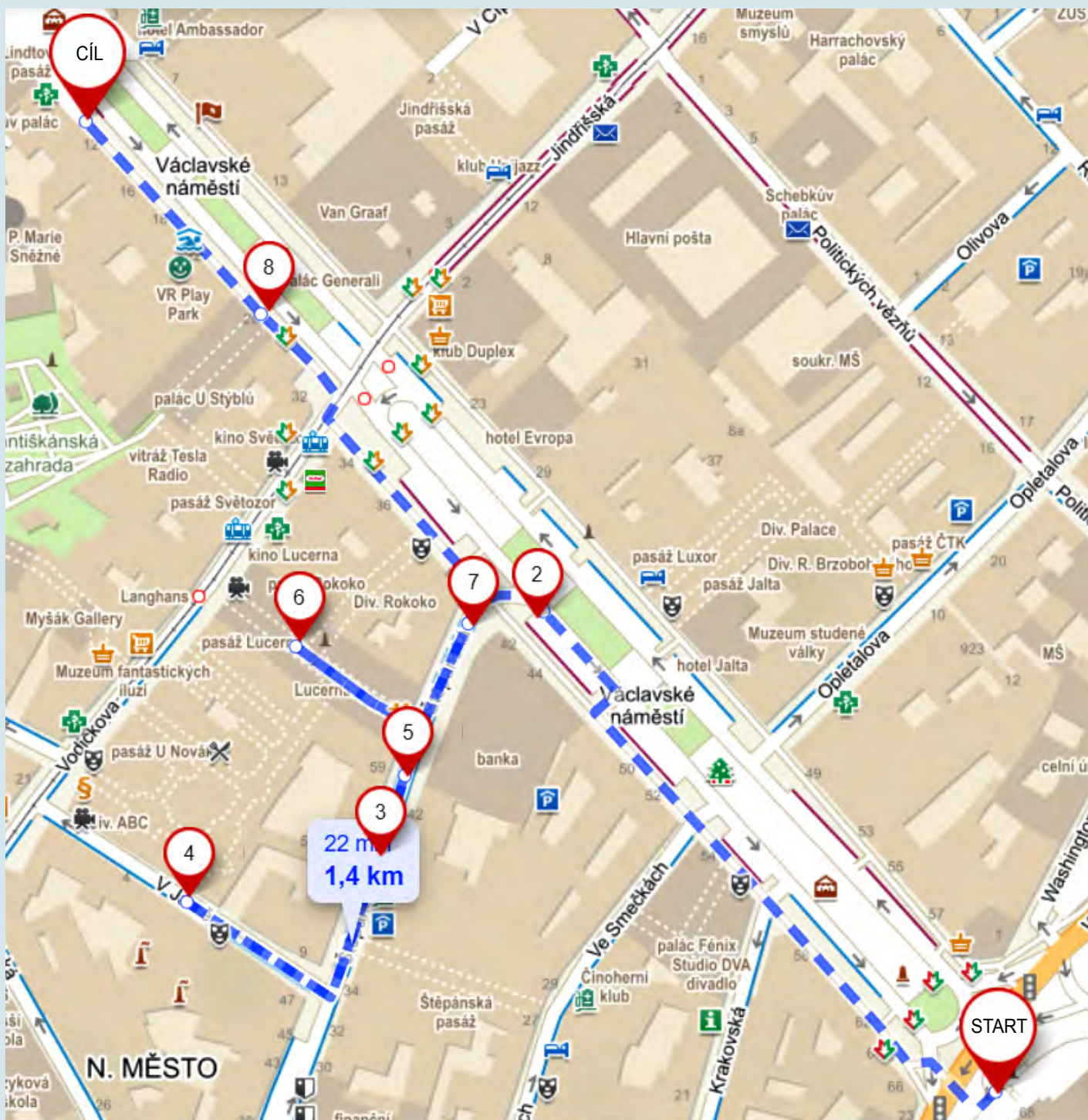
Kromě pěti stanovišť žáci v průběhu celé procházky hledají čtyři architektonické prvky budov, které dopředu znají a které najdou na trase procházky.

Procházka dohromady trvá 120 min a každé zastavení přibližně 15–20 minut (přesuny nejsou započítány), pak následuje závěrečná diskuse. Ta se dle počasí může odehrávat venku, nebo vevnitř, nebo zpátky ve škole.

Celou procházku a jednotlivé aktivity je možné plnit ve skupinách, nebo individuálně.

Mapa procházky:

Technické vybavení:

tablety nebo mobilní telefony (doporučujeme minimálně 1 tablet/telefon do každé skupiny žáků – max. 5)

Metody:

Výuka ve veřejném prostoru má především podněcovat zájem žáků o jejich okolí, ukazuje, jak látka, kterou probírají ve škole, souvisí se světem, ve kterém žijí, a učí je vnímat do hloubky jejich okolí. Ve chvíli, kdy vyjdeme ze školního prostředí, kde jsme více svázáni očekáváními, jak má výuka vypadat, je snadnější a často i nutné zapojit aktivizační výukové metody.

Vyučování v rámci veřejného prostoru může sloužit k získání faktografických informací o určité stavbě nebo pomníku. Můžeme ale téma ještě prohloubit a tázat se i po významech určité stavby – proč byla postavena, kdo ji postavil. Vypovídá tato stavba více o dnešní době, nebo naopak o epoše svého vzniku?

Tento vyučovací nástroj je vhodné doplňovat aktivizačními didaktickými metodami, například dramatizací prostoru, využitím hry ve vyučovacím procesu, využitím fotografického materiálu apod. Zapojení práce s veřejným prostorem do výuky je vhodné během úvodní fáze seznamování s novým učivem, ale také na závěr, pro prohlubování znalostí a jejich zasazení do kontextu reálné lokality.

Doporučení pro učitele:

Procházku po Praze můžete využít v rámci návštěvy hlavního města se svými studenty. Je vhodná jak pro studenty 8. a 9. ročníku ZŠ, tak pro studenty středních škol. Podobnou procházku však můžete zorganizovat i ve vašem městě.

Jak na historickou výuku ve veřejném prostoru?

Poté, co jsi vyberete téma, které byste se žáky chtěli probrat, a následně si zvolíte místa ve veřejném prostoru (může se jednat o budovy, sochy, památníky, náměstí...), která byste měli zájem pro vyučování využít, je důležité si připravit také cvičení, otázky či reflexi, kterými budete poznávací proces u žáků vést a podněcovat. V souladu s badatelským přístupem k výuce není vhodné začínat výkladem o historii, ale naopak otázkami na to, co studenti vidí nebo co zažili.

Doporučení na co se zaměřit při práci s veřejným prostorem:

Úvodní otázky:

- Poznáte místo/budovu, kde stojíme?
- Chodíte tudy často? / Byli jste někdy v této budově?
- Co víte o tomto místě/budově/soše?

Budova ve veřejném prostoru:

- Je dané místo od svého vzniku stejné? Pokud ne, co se změnilo?
- Jakou funkci plnila daná budova/instituce?
- Co ovlivňovalo změnu názvu/funkce daného místa/budovy?
- Jaký vliv na změnu funkce či názvu dané budovy mohl mít politický režim?

Ulice a náměstí jako součást veřejného prostoru:

- Zamyslete se nad názvem ulice/náměstí. Po kom/čem/jaké události je pojmenována?
- Jak se měnil název ulice/náměstí? Proč?
- Proč se naopak název ulice/náměstí nezměnil?
- Co ovlivňovalo změnu názvu/funkce daného místa/budovy?
- Jak může politický režim ovlivnit změnu názvu ulice/náměstí?

Sochy ve veřejném prostoru:

- Rozhlédněte se kolem, v jakém prostoru socha stojí? (Např. je to hlavní náměstí, nebo periferie města?)
- Myslíte si, že prostor, kde socha stojí, vypadal stejně i v době jejího vzniku?
- Kdy byla socha postavena?
- Co/koho socha zobrazuje?
- Proč (za jakým účelem) byla daná socha postavena?
- V jakém období byla socha postavena? Ovlivnila politická situace vztyčení sochy?
- Kdo mohli být lidé, kteří podporovali vznik sochy? Nebo naopak, kdo mohl být proti?
- Proč byla daná socha odstraněna z veřejného prostoru?
- Napadá vás nějaký příklad ze současnosti, kdy se vedla veřejná diskuse o odstranění, nebo naopak (znovu) vztyčení nějaké sochy či památníku?

Typy pramenů, které můžete využít při přípravě procházky:

- **Dobové fotografie** – můžete využít fotografie z různých období, abyste se žáky mohli porovnat, jak se dané místo měnilo. V případě, že procházku realizujete v místě školy, se nabízí využití fotek z rodinných archivů.
- **Dobové mapy** – jsou na nich uvedeny názvy ulic a náměstí. Můžete využít mapy z různých období a porovnat, jak se měnily názvy.
- **Filmy** – můžete využít i historický film, který zobrazuje určitou budovu v době, kdy plnila jinou funkci apod.
- **Dobové články** – novinové články, ve kterých se o daných místech píše. Zaměřte se třeba na reklamy, které ukazují, jaké podniky či služby sídlily na určitých místech.

Databáze, které vám mohou pomoci při hledání pramenů a informací:

- Digitální knihovna Kramerius – vyhledávání informací, databáze dobových novin a časopisů, fulltextové vyhledávání (můžete hledat například jméno ulice přímo v textu).
- www.eSbirky.cz – databáze historických fotografií.
- www.natur.cuni.cz/geografie/mapova-sbirka/ – staré mapy, plány a atlasy ze sbírek Přírodovědecké fakulty UK.
- Místní archiv – tj. Státní okresní archivy, Oblastní či Zemské archivy nebo městské archivy.
- <http://oldmaps.geolab.cz/> – portál Laboratoře geoinformatiky Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, Ústí nad Labem (I.–III. vojenské mapování 18.–19. století, Müllerova mapa Čech 1720).
- <http://mapire.eu/en/> – vojenská mapování habsburské monarchie, katastrální mapování.
- <http://www.ahmp.cz/index.html?wstyle=2&catalogue=1> – Archiv hlavního města Prahy, Sbirka map a plánů.
- <http://www.vilemwalter.cz/mapy/> – Staré mapy Moravy a města Brna.

Procházka: Václavské náměstí v proměnách času

Václavské náměstí představuje jedno z nejdůležitějších míst v Praze a je to i důležitý symbolický prostor pro celé moderní české dějiny.

Václavské náměstí (původně Koňský trh) bylo v období první republiky moderním bulvárem, kde vznikly první obchodní domy moderního typu ve funkcionalistickém stylu, často s pasážemi podle pařížského vzoru. Nacházely se zde důležité kavárny a zábavní podniky, sídlily zde redakce novin a časopisů. „Václavák“ byl místem, kde se bavili Pražané bez ohledu na třídní a jazykové rozdíly.

Pátrací hra

Jednotlivé architektonické prvky, které žáci hledají po cestě.

Najděte prvek 1:

Žáci objeví prvek při cestě z prvního stanoviště na druhé.

Poštovní šekový úřad, Václavské náměstí 42

Otázky:

(žáci stojí před budovou)

1. V kterém období byste dle stylu fasády tipovali, že byla budova postavena?
2. Prohlédněte si detaily na budově. Dokážete podle nich odhadnout k čemu budova sloužila?
3. Najděte na internetu informace o budově.
4. K čemu budova slouží dnes? Změnil se její účel?

Kontext:

Budova byla postavena ve dvacátých letech 20. století v neoklasicistickém meziválečném stylu a je tvořena železobetonovou konstrukcí s cihlovou výplní. Autorem byl architekt František Roith. Původně v této budově sídlil Poštovní šekový úřad / Poštovní spořitelna. Od roku 1931 až do roku 1951 sídlila v této budově pošta, následně banka. Tato budova je památkově chráněna. Na detailech budovy jsou vyobrazeny dvě postavy, za nimi podoba lva, a v ruce drží merkurovu hůl, která je symbolem obchodníků.

Zdroj:

<https://pamatkovykatalog.cz/bankovni-dum-15463037>

Kratochvíl, Jiří: Pražské pošty – historie a současnost, Praha: Libri, 2006, s. 110.

Poznámka pro žáky s tělesným znevýhodněním:

Žáci/žákyně na vozíku mají jiný úhel pohledu, odkud vnímají veřejný prostor. Tento prvek je dobře čitelný a viditelný i pro žáky/žákyně na vozíčku, proto by jeho nalezení a popis neměly představovat problém.

WC:

Toaleta pro vozíčkáře nezjištěna.

Najděte prvek 2:

Žáci objeví prvek při přecházení mezi druhým a třetím stanovištěm.

Prvek se nachází v pasáži Lucerna. Žáci ho uvidí po levé straně.

Otázky:

1. Proč si myslíte, že autor zvolil pro svou sochu v roce 1999 právě sv. Václava?
2. Je podle vás náhoda, že je socha tak podobná soše sv. Václava na Václavském náměstí?

Kontext:

Autorem sochy „chcípého koně v Lucerně“ je David Černý. Socha znázorňuje mrtvého koně, na jehož břicho sedí sv. Václav. Socha v paláci Lucerna visí od roku 2000 a byla instalována se souhlasem Dagmar Havlové. Socha svým ztvárněním záměrně reaguje na sochu sv. Václava postavenou v roce 1912 na Václavském náměstí u muzea. Ztvárnění Davida Černého mělo reflektovat aktuální stav České republiky (1998–1999) očima autora: nic nefunguje, ale všichni děláme „jakoby nic“. Socha má prý v Lucerně viset, dokud nebude v zemích Koruny české obnovena konstituční monarchie.

Autor o vzniku díla:

„Národnímu symbolu chcípнул kůň, ale jede se dál, všechno je vlastně v pořádku. Něco se tu děje úplně špatně, něco, někdo obrátil hlavou dolů, ale všichni se tváříme, že je to přirozené.“ (Černý, David: David Černý – promrdané roky = the fucking years, III, Praha: Respekt, 2009, s. 67.)

Tato socha je vhodnou ukázkou toho, jak se různé historické symboly využívají i v současnosti ve veřejném prostoru, a jak se jejich prostřednictvím poukazuje na aktuální společenské dění.

Zdroj:

<https://vltava.rozhlas.cz/milos-rejchrt-docasny-kun-a-vecny-jezdec-7636032>

<https://www.david-cerny-tour.com/svaty-vaclav>

Poznámka pro žáky s tělesným znevýhodněním:

Žáci/žákyně na vozíku mají jiný úhel pohledu, odkud vnímají veřejný prostor. Tento prvek je dobře čitelný a viditelný i pro žáky/žákyně na vozíčku, proto by jeho nalezení a popis neměly představovat problém.

WC:

Bezbariérová toaleta až v divadle Rokoko, přístup je výtahem do podzemí.

Najděte prvek 3:

Žáci objeví prvek při přecházení mezi druhým a třetím stanovištěm, následuje bezprostředně po prvku č. 2.

Prvek se také nachází v pasáži Lucerna, konkrétně nad schody.

S poukazem na osobu Václava Havla představte historii Lucerny. Poté žákům zadejte úkol s fotografií ze třetího stanoviště.

Otázky:

1. Kdo je vyobrazen na bustě?
2. Proč je jeho busta v kině? Jaký mohl mít vztah k tomuto místu?
3. Znáte někoho jiného s příjmením Havel?

Kontext:

Václav Havel byl český podnikatel ve stavebnictví. Na území Prahy vystavěl a byl majitelem několika činžovních domů, všechny ale prodal, aby měl dost prostředků na stavbu paláce Lucerna. Palác Lucerna je první pasážová stavba v Praze. Je postavena v doznívajícím secesním stylu s použitím moderních stavebních prvků, jakými bylo použití železobetonu nebo luxferových stropů. Stavbu realizoval Václav Havel a vznikla mezi lety 1907–1921. Mezi unikátní prvky této stavby patří sklem zastřešená pasáž. Tato pasáž patřila mezi první multifunkční objekty v Praze. Pod jednou střechou zde byly soustředěny obchody, kavárny, sály a kino.

Zdroj:

https://www.lucerna.cz/cz/6_historie

Poznámka pro žáky s tělesným znevýhodněním:

Nalezení prvku je možné i na delší vzdálenost, busta je dobře viditelná. K bustě však vedou schody a není k ní nikde umožněn bezbariérový přístup. Proto doporučujeme, mít k dispozici vytištěnou kvalitní a dostatečně velkou fotografii busty, aby žáci/žákyně s tělesným znevýhodněním mohli s fotografií pracovat na stejné úrovni jako ostatní žáci/žákyně, kteří/é mají možnost prozkoumat bustu z blízka.

WC:

Bezbariérová toaleta až v divadle Rokoko, přístup je výtahem do podzemí.

Najděte prvek 4:

Prvek se nachází na trase procházky mezi třetím a čtvrtým stanovištěm – je nutné vstoupit do pasáže. Pasáž u Stýblů a kino Alfa navazuje na tematiku kinematografie v první republice, se kterou se žáci seznámili na třetím stanovišti u kina Lucerna.

Otázky:

1. Jak na vás prostor působí?
2. Podívejte se na detaily na budově. Umíte podle nich odhadnout, k čemu budova sloužila?
3. Kdy mohla být postavena?

Strop paláce u Stýblů

Kontext:

Palác u Stýblů

Jedná se o multifunkční budovu, která byla vystavěna na konci 20. let 20. století pro české knihkupce Václava a Ondřeje Stýbla. Budova je postavena ve funkcionalistickém stylu a podobně jako u jiných budov stavěných v tomto období tvoří její konstrukci železobeton a její průčelí je skleněné. Na jejím návrhu se podílel architekt Ludvík Kysela, který také spolupracoval na stavbě Baťova domu. V objektu se v době jeho největší slávy nacházela obchodní pasáž, vyhlášená taneční kavárna Boulevard, restaurace, kanceláře, směrem do zahrady byty a v podzemí kino Alfa.

Poznámka pro žáky s tělesným znevýhodněním:

Žáci/žákyně na vozíku mají jiný úhel pohledu, odkud vnímají veřejný prostor. Tento prvek je dobře čitelný a viditelný i pro žáky/žákyně na vozíčku, proto by jeho nalezení a popis neměly představovat problém.

WC:

Veřejné toalety jsou k dispozici v poliklinice Palackého a ve Františkánské zahradě, po projití pasáže. Dá se použít i bezbariérová toaleta v shopping centru Van Graaf naproti vchodu do pasáže U Stýblů, z Václavského náměstí.

Stanoviště:

1. stanoviště:

Procházka začíná na schodech Národního muzea. Celá třída se dívá směrem na Václavské náměstí.

Téma: Proměny Václavského náměstí

1. část:

Zadání pro žáky

Rozhlédněte se kolem sebe a popište, co vidíte.

Otázky:

1. Na jakém typu místa se nacházíme?
2. Jak na vás toto místo působí?
3. Jaké funkce plní? Jak ho lidé užívají?
4. Vidíte nějaké historické stavby?
5. Z jaké doby pocházejí?

2. část:

Zadání pro žáky

Prohlédněte si detailně fotografii na následující straně. Poté se opět podívejte na Václavské náměstí před sebou. Co je na fotce stejné a co naopak oproti dnešní podobě Václavského náměstí jiné? Vyznačte na fotografii, co je stejné (označte fajfkou) a co odlišné (pole nechte prázdné).

*viz interaktivní fotografii v pracovním listě

Otázky do diskuse:

1. Ze kterého období myslíte, že je fotografie?
2. Co se na fotografii děje?
3. Znáte další důležité události, které se na tomto místě odehrály nebo odehrávají?
4. Myslíte si, že místo plní i v současné době stejné účely jako v minulosti?

U sochy sv. Václava.

Fot. Posselt.

Zdroj:

Světozor – světová kronika současná slovem i obrazem: časopis pro zábavu i poučení, r. 19, č. 17, 1. 1. 1919, s. 10.

Poznámka pro žáky s tělesným znevýhodněním:

Bezbariérový přístup na první stanoviště se nachází vlevo (když se díváte na Národní muzeum). Na místě před Národním muzeem (před schody) mají žáci/žákyně s tělesným znevýhodněním dostačující rozhled na Václavské náměstí tak, aby byli/y schopni/y plnohodnotně vypracovat aktivitu s historickou fotografií.

WC:

Dvě přístupné kabiny se nacházejí v Národním muzeu u šatny v 1. podlaží a jsou pro vozíčkáře vhodující.

2. stanoviště

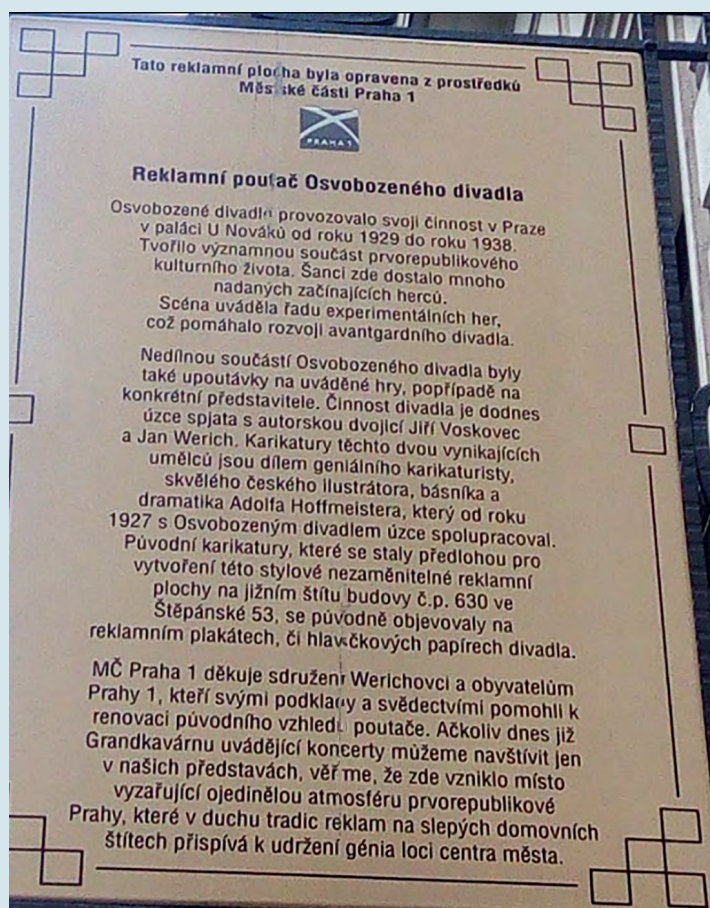
Téma¹⁾: Divadlo první a druhé československé republiky, Osvobozené divadlo

Zadání pro žáky

Přečtěte si text na tabuli a odpovězte na otázky.

1. Znáte divadlo, na které odkazuje reklama? Víte, koho vyobrazuje karikatura?
2. Co víte o Osvobozeném divadle z hodin dějepisu či literatury?
3. Proč si myslíte, že si Voskovec a Werich vybrali pro své divadlo právě tuto lokalitu Prahy?
4. Proč se karikatura dodnes na oné zdi uchovává?

Společně si prohlédněte Palác u Nováků, kde sídlilo Osvobozené divadlo. Připomeňte žákům, aby hledali další prvky ze seznamu.

- 1) Tématu provázanosti politiky a kultury se blíže věnujeme v rámci DVZ 1, 3. hodina: T. G. Masaryk jde do divadla. Česká a německá kultura. Problematikou literatury a cenzury za tzv. Druhé republiky se věnujeme v rámci hodiny DVZ 2, 6. hodina: „Ó, česká pole, na shledanou...“. Tvorbě Voskovce a Wericha v rámci Osvobozeného divadla se věnuje 4. hodina DVZ 3: Meziválečné dění pohledem Voskovce a Wericha. .

Kontext:

Osvobozené divadlo Voskovce a Wericha působilo v pasáži U Nováků ve Vodičkově ulici – dnes je zde divadlo ABC, v letech 1935–1936 působilo přechodně coby Spoutané divadlo na Václavském nám. v místě dnešního Divadla Rokoko.

Divadlo bylo založeno r. 1926 jako divadelní odbočka avantgardní umělecké skupiny Devětsil. V roce 1927 v OD začali vystupovat dva studenti práv Voskovec a Werich s amatérským autorským představením Vest-Pocket-Revue, s nímž měli značný úspěch. Od roku 1929 jsou V+W jedinými vedoucími Osvobozeného divadla. V důsledku hospodářské krize a eskalujícího politického napětí v Evropě se tvorba V+W začíná orientovat na politickou a sociální satiru. Osvobozené divadlo ukončilo svou činnost v listopadu 1938. Mezi lety 1939–1945 působili V+W v exilu v USA.

Informace o paláci U Nováků:

Dům u Nováků byl vystavěn mezi lety 1901–1904. Jeho hlavní část tvoří secesní budova s vchodem z Vodičkovy ulice. Následně byla k domu přistavěna další část, do které se vchází z ulice V Jámě. Stavba byla projektována jako obchodní dům. Svou velikostí to byl v době svého vzniku největší obchodní dům v Praze. Celý je pavučinovitě protkán řadou pasáží ústících do přilehlých ulic a uliček. Kromě množství krámků s nejrůznějším zbožím zde byly také kavárny, bary a restaurace, po jeho rozšíření zde sídlilo též divadlo a varieté. V současnosti je Palác u Nováků chráněnou památkovou stavbou.

Zdroj:

<https://www.pamatkovykatalog.cz/obchodni-dum-u-novaku-15464508>

<https://www.prahaneznamy.cz/z-minulosti/prazske-obchodni-domy-1-cast/>

Poznámka pro žáky s tělesným znevýhodněním:

Trasa ze stanoviště jedna ke stanovišti dvě je bezbariérová. Žáci/žákyně s tělesným znevýhodněním se dostanou až ke karikatuře a informační tabuli Osvobozeného divadla. Původní trasa, která vede Palácem u Nováků, není bezbariérová. Abyste se dostali ke třetímu stanovišti, je potřeba se vrátit do ulice Štěpánské a následně použít vchod do Paláce Lucerna z této ulice. Po využití tohoto vchodu bude pro žáky/žákyně možné najít i prvek č. 2 a prvek č. 3.

WC:

Bezbariérová toaleta v okolí se nachází v Bageterii Boulevard i v McDonald's Vodičkova ulice.

3. stanoviště

Téma: Kinematografie v první Československé republice, první kina v Československu

Kontext:

Po skončení první světové války bylo v Praze 37 stálých kin. S narůstající ekonomickou konjunkturou vzrůstal i počet kin. V druhé polovině dvacátých let bylo v Praze již 117 kin, z toho 8 zvukových. Kinematografický rozvoj se neprojevoval jen v narůstajícím počtu kin, ale i v podobě architektury kinosálů. Začaly se stavět honosné filmové paláce, které svojí strukturou připomínaly divadla. Kina měla bohaté příslušenství v podobě kuřáren, bufetů a šaten. Také se po vzoru divadel stavěly v kinosálech balkony. Kina se stala oblíbenou zábavou všech sociálních vrstev. I přes hospodářskou krizi ve třicátých letech, která znamenala úbytek diváků, počet kin v republice rostl.

Zdroj:

Tomáš Dvořák, Jan Rousek: Pražské biografy, Pomíjivé kouzlo potemnělých sálů, Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2016, s. 19–26.

Kino Lucerna:

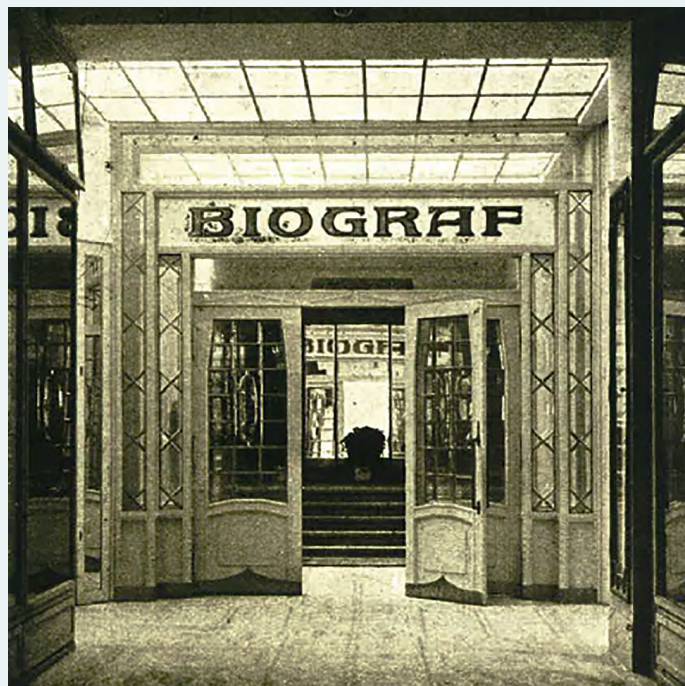
Bylo otevřeno v roce 1909 v paláci Lucerna. V původním plánu výstavby paláce Lucerna měl být prostor, kde se nachází kino, určen pro varieté. S rostoucím významem kinematografie se však původní plán upravil a v prostorech vzniklo kino.

Zadání pro žáky

Na fotografii je vyobrazen vstup do kina Lucerna z roku 1909. Jak vypadá toto místo dnes? Zkuste ho najít a vyfoťte ho.

Zdroj:

Tomáš Dvořák, Jan Rousek: Pražské biografy, Pomíjivé kouzlo potemnělých sálů, Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2016, s. 104.

Aktuální fotografie místa:

Poznámka pro žáky s tělesným znevýhodněním:

Aktivita, kterou žáci/žákyně vypracovávají v kině Lucerna, není bezbariérová. Úkolem žáků/žákyně je najít podle dobové fotografie místo, které je na ní vyobrazeno. K nalezení správného místa je potřeba přejít několik schodů. Aby se i žáci/žákyně s tělesným znevýhodněním mohli zapojit do této aktivity, mají k dispozici několik současných fotografií z různých míst paláce Lucerna, a je jejich úkolem vybrat tu správnou fotografii.

Jak vypadají v současnosti další kina z období první Československé republiky?

Přejděte s žáky z Kina Lucerna do Paláce u Stýblů.

Dům u Stýblů s biografem Alfa – vyzdobený u příležitosti X. všesokolského sletu, rok 1938

Zdroj: Tomáš Dvořák, Jan Rousek: Pražské biografy, Pomíjivé kouzlo temnělých sálů, Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2016, s. 116.

Kontext:

Kino Alfa

Počátky biografu jsou spojeny se jménem Osvalda Koseka, který ihned po úspěšné kolaudaci v roce 1929 otevírá v suterénních prostorách paláce kinosál vybavený nejlepší dostupnou zvukovou technikou své doby. Kapacita sálu byla 1100 osob. Slavnostní otevření kina se uskutečnilo 6. prosince 1929. Prostor kina obsahoval krom kinosálu ještě menší sál pro pořádání besed, zázemí a velkorysý předprostor. Od 90. let je kino mimo provoz. V současnosti je objekt chráněnou kulturní památkou.

Zdroj:

<https://prazdnedomy.cz/clanky/palac-u-styblu-alfa/>

<https://www.archiweb.cz/b/palac-u-styblu-palac-alfa>

Otázky do diskuze:

1. Jak na vás působil prostor v kině Lucerna a v kině Alfa?
2. V čem jsou kina stejná a v čem se od sebe odlišují?
3. V čem se prostor prvorepublikových kin odlišuje od dnešních kin?
4. Proč byl podle vás film po svém vzniku tak úspěšný?

Poznámka pro žáky s tělesným znevýhodněním:

Trasa k pasáži u Stýblů: je třeba se vrátit z pasáže Lucerna východem na Štěpánskou ulici, poté zahnout doleva na Václavské náměstí a jít rovně až k Pasáži u Stýblů.

WC:

V blízkosti Světozoru a Paláce u Stýblů se nachází veřejné toalety s bezbariérovou toaletou až před východem z Františkánské zahrady, směrem na Jungmannovo náměstí. Případně je možno použít bezbariérové toalety v průchodu Polikliniky Palackého (pasáž v rohu ze zahrady), tam je třeba získat klíč na přepážce u obsluhy WC.

4. stanoviště

Téma: Význam kaváren pro společenský život v první Československé republice

Zadání pro žáky

Mezi lety 1928–1933 vznikla nová budova kavárny a hotelu Juliš.

Podívejte se na dobovou fotografii a odpovězte na otázky.

1. Čím se odlišovala od okolních budov?
2. Vidíte v okolí nějakou jinou budovu, která má podobnou architekturu jako kavárna Juliš?
3. Když se podíváte na budovu dnes a porovnáte ji s fotografií, zůstala stejná?
4. Byly podle vás kavárny v první Československé republice oblíbenými místy?

Funkcionalistická budova kavárny Juliš v minulosti a dnes

Zdroj: Tomáš Dvořák, Jan Rousek: Pražské biografy, Pomíjivé kouzlo potemnělých sálů, Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2016, s. 118.

Snímek zachycuje jednak typickou atmosféru pražských cukráren (ještě v původní budově), které byly doménou dam (muži navštěvovali spíše kavárny), jednak zimní módu z konce 20. let. Dalším oblíbeným podnikem byla např. Myšákova cukrárna ve Vodičkově ulici. V roce 1931 na místě starého domu vyrostla funkcionalistická budova nového hotelu Juliš s kavárnou a restaurací v prvním patře, v přízemí s cukrárnou a s biografem a nočním barem v podzemí.

Zdroj: <https://www.starapraha.cz/vaclavak/459.jpg>

Kontext:

V posledních desetiletích 19. století a v prvních desetiletích 20. století byly kavárny důležitou institucí kulturního a společenského života Prahy. Řada kaváren byla součástí hotelů a obchodních domů; pak tu byly koncertní a taneční kavárny, kde se hrála živá hudba a tančilo se. Kavárny také často sloužily jako biliárové, šachové a karetní herny. Byla to ale hlavně místa, kam se chodily číst noviny a diskutovat o politice, kultuře a společenském dění.

Hotel a Grandkavárna Juliš se nachází na Václavském náměstí 22, architektem byl Pavel Janák (kubistický a funkcionalistický styl). Budova vznikla mezi lety 1928–1933. Nacházela se zde kavárna, která zabírala čtyři podlaží a sloužila i pro koncerty a taneční zábavy, dále zde byl bar a také kino.

Zdroje:

Bendová, Eva, Pražská kavárna, Praha, Verzone, 2017, s. 88–91.

<https://www.campuj.online/blog/praha-vcera-hotel-julis>

<https://pamatkovykatalog.cz/hotel-julis-15399016>

Hádanka pro přesun k poslednímu místu:

- Jak se jmenuje nejznámější česká obuvnická značka, která vznikla v roce 1894 ve Zlíně? Rozhlédněte se kolem sebe a najděte prodejnu této značky. Jděte k ní.

Poznámka pro žáky s tělesným znevýhodněním:

Trasa nezměněna – přechod mezi Palácem u Stýblů a Hotelem Juliš po Václavském náměstí.

5. stanoviště:

Téma: Vznik a podoba obchodních domů v první Československé republice

Zadání pro žáky:

Budova před vámi patřila k nejmodernějším obchodním domům v první republice. Zamyslete se, čím mohla být pro svou dobu tak výjimečná a pokroková?

Zdroj:

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/873537-hledani-ztraceneho-casu/207522161510021-filmy-z-vaclavaku-4/>

Otázky do diskuse:

1. Co z prvků, které se nacházely v Baťově obchodním domě, můžete najít i v dnešních obchodních centrech?

Kontext:**Bat'ův palác nebo také Bat'ův dům služeb:**

Budova vznikla na místě původního třípatrového klasicistního domu ze 30. let 19. století. Stavba započala v srpnu 1929 a oficiální odhalení se uskutečnilo v prosinci téhož roku. Architektury projektu byli Jindřich Svoboda, dále Kysela a Josef Gočár. Budova je zhotovena ve funkcionalistickém stylu, má 11 podlaží, kostru tvoří železobeton a průčelí pouze sklo, což bylo mimořádné. V době svého vzniku patřila budova mezi nejmodernější obchodní domy v Evropě, zároveň to je nejstarší a dodnes největší pobočka Baťa. Budova byla v době svého vzniku senzací, byly tady jezdící schody, potrubní pošta, ale hlavně výtahy – tři osobní, čtyři nákladní a jeden rychlostní, což byl vůbec první rychlostní výtah v Československu.

Kromě prodejny obuvi se tady nacházela také opravná obuv, bistro, dětský koutek či prostor na módní přehlídky. Při vstupu byla také fontánka s pitnou vodou, rozdával se zde zdarma chléb a také tu byl umístěn veřejný telefon. Tato budova patří v současnosti mezi památkově chráněné objekty.

Zdroje:

<https://pamatkovykatalog.cz/obchodni-dum-bata-15463899>

<https://blog.bata.cz/5-perlicek-co-nevite-o-batove-palaci/>

<https://www.tvarchitect.com/video/s-p-a-4-obchodni-dum-bata/>

Historie obchodních domů

Obchodní dům vznikl vlastně z provozních důvodů sloučením jednotlivých kamenných obchodů takříkajíc pod jednu střechu. Vůbec poprvé se tato inovace rozvinula v Paříži, městě módy, v souvislosti s prodejem textilu. Pokud jde o samotnou strategii obchodního domu, pak základním principem byly jednoznačné a fixní ceny, placení v hotovosti, prodej bez nátlaku na zákazníka a právo výměny.

V Rakousku-Uhersku se revoluční myšlenka obchodního domu prosadila poměrně pozdě. První obchodní dům zaměřený na konfekci a textilní zboží založil ve Vídni v roce 1863 August Herzmansky. Stavebně se do konstrukcí začalo postupně prosazovat železo, které svou lehkostí a flexibilitou dovovalo velké rozpony a rozměrné plochy výloh; velké staveniště umožňovalo zase rozmístit rastr podpor tak, že byl získán větší prodejní prostor.

Jedním z prvních obchodních domů evropského typu byl Obchodní dům u Nováků (postaven 1901–1904). Následný stavební „boom“ v rozvoji obchodních domů zaznamenává Československo na přelomu 20. a 30. let 20. století. Vzniká Bat'ův obchodní dům, následně je roku 1931 postaven na nároží ulice 28. října a Perlové obchodní dům ARA, Perla.

Zdroj:

Linhartová, Dana: Obchodní dům U Nováků v Praze na pozadí vývoje obchodního domu v Evropě, in: Staletá Praha, r. XXXII, č. 1, 2016, s. 82–97. Dostupné z: <http://www.staletapraha.cz/media/2016-1/sp-2016-1-cl-04-linhartova-novaci-72dpi.pdf>

<https://www.prahaneznamy.cz/z-minulosti/prazske-obchodni-domy-1-cast/>

Poznámka pro žáky s tělesným znevýhodněním:

Trasa nezměněna – přechod mezi Hotelem Juliš a Obchodním domem Baťa po Václavském náměstí.

WC:

Toaleta v celém velkém obchodě pro zákazníky není. Nejbližší opět ve Františkánské zahradě nebo v protějším McDonald's Můstek.

Závěr:

Zadání pro žáky:

Na závěr se zamyslete a odpovězte na otázky.

Zkontrolujte si, zda jste našli všechny prvky.

1. Které stanoviště se vám nejvíc líbilo a proč?
2. Jak mohli lidé v první Československé republice trávit svůj volný čas?
3. Změnila se funkce jednotlivých míst dnes? Pokud ano, v čem?
4. Vypadaly budovy, které jste viděli, stejně jako tehdy? V čem se odlišovaly?